Commissie Bos, Subcommissie II (Van de Financiën)
NA Commissie Herziening Grondwet 1914-1916, inv.nr. 2.

Voorzitter de Heer De Meester.
Aanwezig alle leden, te weten met den Voorzitter, de Heeren Ter Laan, Van der Molen, Van Veen en Ketelaar, benevens secretaris De Jonge.

Kort overzicht van het verhandelde en de besluiten der zevende vergadering, gehouden op Vrijdag 28 Mei 1915, te 11 uur, in het gebouw der Tweede Kamer.

De notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.
De Voorzitter stelt aan de orde het voorstel van den Heer Van der Molen nopens de regeling der Zelfstandige Schoolgebouwen, welk voorstel reeds getypt aan de leden is rondgezonden.
Allereerst vraagt de Voorzitter aan het andere lid der Rechterzijde, of hij zich - détails voorloopig daargelaten - met het denkbeeld van den Heer Van der Molen kan vereenigen.
De Heer Van Veen zegt zich bij het voorstel-Van der Molen te kunnen aansluiten.
De Voorzitter vraagt vervolgens het gevoelen van den Heer Ter Laan.
De Heer Ter Laan herinnert er aan, dat de Staatscommissie de bedoeling heeft om tot eene bevredigende oplossing van den schoolstrijd te komen. Nu was wel het voorstel van den Voorzitter zoo royaal mogelijk, daar het bijzonder onderwijs dan 100% zou ontvangen, maar dit houdt tevens in, dat de voorstanders van het bijzonder onderwijs dan ook niet verder kunnen gaan; als zij het dus op eene andere wijze wenschen, die spreker echter niet eene betere vindt, dan kan hij daar ook wel mee medegaan, behoudens echter hetgeen de Heer Van der Molen aan het slot schrijft, nl. dat, ingeval er een nieuw gebouw op dezelfde plaats wordt gesticht, de gemeente dien grond tegen taxatie-prijs moet overnemen. Zooals spreker reeds vroeger zeide, is elke school, ook als zij geene schuld heeft, een last, welken last de Overheid op zich neemt. Komt er nu een tijd, dat het gebouw verbruikt is, en de gemeente er een nieuwen opstal op laat zetten, dan is het niet redelijk, dat de waarde van den grond komt ten bate van het schoolbestuur. Dit behoort aan de gemeente ten goede te komen.
De Heer Van Veen vraagt, vanwaar dan het schoolbestuur het geld moet krijgen om de waarborgsom voor de nieuwe school te storten?
De Heer Ter Laan erkent, dat dit een bezwaar is.
De Heer Van der Molen herinnert er aan, dat het juist de groote moeilijkheid is, als men rekening houdt met de schulden, die op tal van scholen rusten. Tot dusver is de Overheid niet gemengd geweest in de quaesties van eigendom en schuld. Wat de bijzondere scholen thans ontvangen krachtens art. 59A (dit in antwoord op de opmerking van den Heer Ter Laan in de vorige vergadering, dat de bijzondere scholen 62½% en de gemeenten slechts 25% ontvangen) is slechts eene rente van een deel van de bouwkosten naar een fictieven maatstaf, en is volstrekt niet groot genoeg om te kunnen afschrijven op den bouw. De grond nu, vertegenwoordigt eene waarde, die behalve in de steden, waar zij stijgen, maar ook verminderen kan, vrijwel gelijk blijft. Daarvoor zou de gemeente eene zuivere rente moeten betalen. Bij den opstal daarentegen heeft men te doen met eene variabele waarde, en is afschrijving noodig; daarom nam spreker aan eene waardevermindering van 2½% per jaar. Stel nu, dat de school 20 jaar geleden voor ƒ40.000,- is gebouwd, dan is zij thans ƒ20.000,- waard. De vergadering door de gemeente te betalen, wordt dan over die som berekend, doch als annuïteit over de volle 40 jaren; zij wordt echter slechts betaald over de nog

resteerende 20 jaren, die de school geacht wordt bruikbaar te zijn. Zijn deze jaren verloopen, dan zal men een nieuw gebouw noodig hebben, maar de grond heeft zijne waarde behouden. Nu is het mogelijk, dat de school op dezelfde, maar ook, dat zij op eene andere plaats zal worden herbouwd. In ieder geval dient op dat oogenblik de rechtspositie van den grond opnieuw te worden geregeld, en dan is het niet onbillijk, dat de gemeente dier grond tegen taxatie overneemt, want daaruit moet de vereeniging wellicht nog obligaties of hypotheken aflossen; en voorts de waarborgsom voor de nieuwe school storten.
De Heer Ter Laan merkt op, dat dit laatste alleen geldt, als er eene nieuwe school wordt gesticht, maar niet als de oude inrichting wordt verplaatst.
De Voorzitter wijst er toch op, dat in het voorstel van den Heer Van der Molen, die de regeling van IB toepasselijk verklaart, de storting der waarborgsom wèl verplicht is.
De Heer Van der Molen noemt ook als een voordeel van zijn voorstel, dat men successievelijk er door in het geheele land tot den nieuwen toestand komt; alles gaat geleidelijk, en men kan plaatselijk ook eerder tot de oplossing komen, als gemeentebestuur en schoolvereeniging het onderling eens zijn.
De Voorzitter heeft tegen dit laatste geen bezwaar.
De Heer Ketelaar kan zich ook wel met het voorstel-Van der Molen vereenigen; alleen het voorstel omtrent den grond vindt hij bedenkelijk.
De Voorzitter doet uitkomen, dat de Heer Van der Molen voor den grond geen annuïteit berekent, maar eene zuivere rente. Kan men niet terstond het percentage vaststellen?
De Heer Van der Molen zou de rentevergoeding willen berekenen als bij de gestichtslokalen, nl. naar den stand van de 3½% .Werkelijke Schuld, op het oogenblik van den vroegeren koop van den grond of van de taxatie, ingeval van schenking.
De Heer Van Veen is van oordeel, dat dan ook hier de woorden "vermeerderd met ½%" er aan toegevoegd behooren te worden.
De Heer Van der Molen kan zich daarover niet terstond uitspreken, daar hij het eene technisch-financieele quaestie acht.
De Voorzitter herinnert er aan, dat het rente-type van 3½% eerst sinds Minister Kolkman bestaat; zoodat de vroegere aankoop van grond niet met deze obligatie in verband kan worden gebracht.
De Heer Van der Molen adviseert dan om rekening te houden met de 3% obligaties Werkelijke Schuld, en daar deze steeds lager noteerden dan men op de beurs bij soliede belegging van zijn geld maken kan, zou het bovenbedoeld ½% er wel bij gevoegd kunnen worden.
De Voorzitter stelt dan voor, ook op blz. 4 het 3% type tot basis te nemen.
Dit wordt goedgevonden, en aldus gewijzigd. Eveneens vereenigt de vergadering zich met het laatste voorstel-Van der Molen.
De Voorzitter gaat dit geheele voorstel nog woord voor woord na, waarbij eene enkele redactie-wijziging wordt aangebracht. In de 2de alinea wordt achter het woord "huurvergoeding" gelezen:
"; deze bedraagt zooveel percent van de kosten van den grond" als de 3 prcents Nederlandsche Staatsschuld op den eersten beursdag van het jaar waarin het schoolgebouw is in gebruik gesteld voor den verkrijger afwierp vermeerderd met een half percent."
Ook in de verdere alinea's van het voorstel-Van der Molen wordt nog hier en daar eene kleine verduidelijking aangebracht.
De Voorzitter bespreekt dan nog de laatste alinea, omtrent de overneming van den grond door de gemeente tegen taxatieprijs. Hiertegen had de Heer Ter Laan bezwaar.

In het eene geval kan de taxatie voor het schoolbestuur voordeel, in het andere nadeel opleveren.
Zou men, vraagt spreker, nu niet tot elkaar kunnen komen door voor de overneming den prijs vast te stellen, waarover de gemeente rente heeft betaald?
De Heer ter Laan merkt op, dat dit niet zijn bezwaar is; z.i. moet er in het geheel niet voor worden betaald, omdat alle kosten van de school, de volle 100% door de Overheid worden gedragen.
De Heer Van Veen ziet niet in, waarom de Overheid financieele voordeelen tot zich zou nemen. De Vereeniging heeft tot dusver den Staat ontlast van zijn plicht om ook deze kinderen te doen onderwijzen. Bovendien: er kunnen schulden op de school rusten; hoe zullen die betaald moeten worden, als men niets voor den grond ontvangt?
De Heer Van der Molen zou gaarne vernemen, op grond waarvan de Heer Ter Laan van de bestaande schoolvereenigingen verlangt, dat zij den grond leveren, terwijl eene nieuwe vereeniging de school zal krijgen met den grond?
De Heer Ter Laan merkt allereerst op, dat de zaak niet is zooals de Heer Van Veen haar voorstelt, omdat sinds de stichting van die bijzondere scholen de Overheid tal van tegemoetkomingen in de kosten gaf. Volgens het onderhavige voorstel zullen zij alles zoo ruim mogelijk krijgen; daarom is het billijk, dat zij den grond afstaan. Wat nu de twee scholen door den Heer Van der Molen genoemd, betreft, te dien aanzien ligt juist het verschil in de waarborgsom, die de bestaande inrichting niet behoeft te storten.
Volgens den Heer Van der Molen zou dus als de school op dezelfde plaats herbouwd wordt, de gemeente eerst den grond moeten overnemen, en dan de school stichten; dat is toch inderdaad niet billijk.
De Heer Van Veen wijst er op, dat anders in dit geval de gemeente zou bouwen op grond van de vereeniging; en dit gaat niet.
De Heer Ketelaar vraagt, welk motief er dan is om de huur van den grond te doen vervallen?
De Voorzitter wil thans eerst de vraag stellen, of de gemeente het recht heeft om het schoolbestuur te dwingen op dezelfde plaats eene herbouwing van de school te gedoogen? Z.i. moet, indien er verschil tusschen gemeentebestuur en schoolbestuur daaromtrent ontstaat, de Onderwijsraad uitspraak doen.
Vervolgens zeide de Heer Van der Molen, dat in plaats van overneming van den grond door de gemeente, deze laatste ook zou kunnen doorgaan met betaling van de huur. Dit laatste schijnt spreker juist toe, maar dan volgt daar ook uit, dat de overnemingsprijs niet moet zijn een taxatieprijs, maar de prijs, waarover de huur is betaald.
Op eene opmerking, dat dit voor de gemeente voordeelig zal zijn, die alleen rechten en geene verplichtingen krijgt, zegt de Voorzitter, dat hij daaraan tegemoet wil komen door aan beide partijen zoowel het recht te geven als den plicht op te leggen het terrein te koopen, respectievelijk te verkoopen tegen boven omschreven prijs, en op dat terrein eene nieuwe school te bouwen, resp. het gebouw aldaar in ontvangst te nemen, tenzij ééne van beide partijen bezwaar maakt, als wanneer de Onderwijsraad beslist.
In de derde plaats zegt de Voorzitter, dat de Heer Van der Molen de voorwaarden aanneemt, als in IB omschreven. Daaronder behoort de storting van een waarborgsom. Nu is het waar, wat de Heer Ter Laan opmerkte, dat wanneer het oude schoolgebouw er 40 jaar gestaan heeft, er geen reden is om bij vernieuwing van den opstal eene waarborgsom te storten. Dit ware dus uit te zonderen. In mindere mate geldt dit beginsel ook, als dezelfde inrichting op een ander terrein geplaatst wordt.

De Heer Ketelaar merkt op, dat, indien de gemeente het schoolbestuur naar een verafgelegen of ongeschikt terrein verwijst, het schooltoezicht dit terrein niet zal goedkeuren.
De Voorzitter draagt thans aan den Secretaris op het voorstel-Van der Molen in de ontwerp-bouwregeling in te lasschen. De leden zullen dan een gerevideerd exemplaar ontvangen, hetwelk zij van hunne op- en aanmerkingen kunnen voorzien. Daarna zal het door den Voorzitter en den Secretaris als een voorstel van de Subcommissie bij de Staatscommissie worden ingediend, onder vermelding, dat de Heeren Van Veen en Van der Molen voor zooveel blz. 2 betreft, een afwijkend voorstel hebben betreffende het recht van erfpacht.
De Heer Ter Laan kan zich met het voorstel-Van der Molen betreffende de bestaande gebouwen wel vereenigen, maar blijft gekant tegen elke betaling van den grond.
De Heer Van Veen wil aangeteekend zien in de notulen, dat hij is voor de werkelijke waarde van den grond, zooals deze blijkt uit den taxatieprijs. Dat hij toch met het voorstel, zooals het nu luidt, medegaat, is eene concessie van zijn kant.
De Heer Van der Molen is van oordeel, dat die concessie gedaan kan worden. De gekapitaliseerde huursom vormt eene redelijke basis om daarmede de zaak als afgedaan te beschouwen.
Spreker gaat in dezen met den Voorzitter mede.
De Voorzitter zegt, dat er van links ook eene concessie gedaan wordt, nl. dat er voor den grond wordt betaald. Want principieel is spreker het eens met den Heer Ter Laan, dat er voor den grond niet behoeft betaald te worden.
De Heer Ter Laan acht het nog beter, dat de Overheid zoowel schulden als bezittingen geheel overnam, maar spreker maakt er geen voorstel van.
De Heer Van der Molen merkt nog op, dat er niet gedacht is aan het geval, dat de gemeente eene school heeft leegstaan, die zij aan het bijzonder onderwijs in gebruik zou kunnen geven.
De Voorzitter draagt den Secretaris op, daaromtrent eene zinsnede te geschikter plaatse in te lasschen.
Alsnu sluit de Voorzitter de vergadering.